

аналізу дозволив виявити негативні тенденції в розвитку досліджених підприємств. До таких можна віднести: скорочення середньооблікової чисельності працівників, перевищення швидкості скорочення власного капіталу над позиковим, зменшення співвідношення витрат інвестованого капіталу на оплату праці й матеріали. Це своєчасно дозволяє реагувати на негативні тенденції, що з'являються на підприємствах.

3. На основі розроблених економетричних моделей розробляється ефективний механізм управління, спрямований на розвиток підприємницьких структур, який буде враховувати особливості і тенденції економічних факторів досліджених підприємств.

4. На базі економетричного аналізу пропонується впровадити комплексний підхід щодо управління суб'єктами підприємницької діяльності, який починається з управління факторами на початку виробничого процесу і закінчується розробкою ефективних рішень щодо розвитку підприємств.

- 1.Доугерти К. Введение в эконометрику: Пер. с англ. – М.: ИНФРА - М, 2001. – 402 с.
- 2.Егоршин А.А., Малярец Л.М. Корреляционно-регрессионный анализ. – Харьков: Основа, 1998. – 208 с.
- 3.Економетрія / За ред. С. Наконечного – К.: КНЕУ, 2001. – 192 с.
- 4.Клейнер Г.Б., Смоляк С.А. Эконометрические зависимости: принципы и методы построения. – М.: Наука, 2000. – 104 с.
- 5.Конюховский П. Математические методы исследования в экономике. – СПб.: Питер, 2000. – 208 с.
- 6.Корольов О. Практикум з економетрії. – К.: УФІМБ, 2002. – 254 с.
- 7.Лук'яненко І.Г., Краснікова Л.І. Економетрика. – К.: Т-во "Знання", КОО, 1998. – 494 с.
- 8.Магнус Я. Р. и др. Эконометрика. Начальный курс. – М.: Дело, 1997. – 247 с.
- 9.Толбатов Ю. А. Эконометрика. – К.: Четверта хвиля, 1997. – 319 с.
- 10.Экономико-математические методы и прикладные модели / В.В.Федосеев, А.Н.Гармаш, Д.М.Дайитбеков и др. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 391 с.

Отримано 11.04.2007

УДК 657 : 004 (075)

В.Ю.СВІТЛИЧНА, канд. екон. наук, М.О.РУБАН

Харківська національна академія міського господарства

ОРГАНІЗАЦІЯ АВТОМАТИЗОВАНОГО ОБЛІКУ І АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОВ «ХСП-441 «ПВДЕНЕЛЕКТРОМОНТАЖ» (м.Харків)

Висвітлюються принципи, особливості та аспекти діяльності будівельних підприємств України. Основну увагу сконцентовано на перевагах й недоліках використання у обліковій діяльності будівельної організації м. Харкова систем автоматизованого обліку.

У світлі євроінтеграційних процесів, які відбуваються в Україні, а також у зв'язку з глобалізацією всієї світової спільноти будівельні підприємства України стоять перед важливим питанням – пошуку шляхів підвищення ефективності діяльності і зміцнення своєї конкурентоспроможності.

Щоб зорієнтуватися в сучасній економічній ситуації будівельним підприємствам доводиться шукати нові методи управління, що базуються на принципах системності та виявлення пріоритетних напрямів управління економічним розвитком. В інвестиційно-будівельному комплексі країни поступово формуються ринкові умови господарювання: зміцнюється самостійність і підприємливість будівельних організацій, розширюється і диверсифікується ринок будівельної продукції і послуг, освоюються нові форми і методи управління і взаємин між суб'єктами, учасниками інвестиційних процесів. Проте ці тенденції ще не свідчать про подолання базових проблем розвитку будівництва. В умовах ринкової невизначеності, нестабільності, організаційних і фінансово-економічних ризиків значно загострилася конкурентна боротьба за стійкі сегменти на інвестиційно-будівельному ринку. Сьогодні будівельний комплекс важко долає кризові явища, що склалися раніше і негативно позначаються на його функціонуванні.

Для забезпечення економічного розвитку підприємства, необхідно цим процесом управляти, а це, в свою чергу, передбачає застосування планування, прогнозування, організації, регулювання, стимулювання, обліку, контролю, аналізу тощо. З одного боку облік є складовою частиною цього процесу, а з іншого – перелічені складові цілком залежать від обліку, використовуючи інформацію, яку він надає. Тому облік є передумовою інших управлінських функцій. Без залучення бухгалтерського обліку неможливо забезпечити економічне зростання. Отже, роль обліку в ефективному вирішенні економічних питань будівельних підприємств визначається, насамперед, забезпеченням необхідною інформацією та побудовою ефективної автоматизації процесу її отримання та обробки.

Застосування ЕОМ і функціонування автоматизованих робочих місць в основному впливають на зміну інформаційних функцій бухгалтерії: автоматизоване ведення даних, широке використання розподільчої бази даних, автоматизований контроль інформації, організація облікової інформації для контролю і аналізу, тощо. Це впливає на особливості організації виробництва і ступінь його автоматизації, розміри, структуру і спеціалізацію підприємства, рівень підготовки і ділової здібності персоналу, функціональні і експлуатаційні можливості технічних засобів.

Фахівці і дослідники у галузі автоматизованих систем обліку [6, 7, 10, 15] глибоко і всебічно освітлювали питання переваг та основних проблем автоматизації облікових процедур підприємства. В той же час у сучасній економічній літературі ще залишаються невивченими особливості та порядок застосування інформаційних технологій у діяльності будівельних підприємств.

Будівництву, як галузі, притаманні ряд особливостей:

- період будівництва може продовжуватися декілька звітних періодів;
- покупець (замовник) наперед відомий і з ним попередньо узгоджується контрактна ціна;
- замовник частіше за все здійснює періодичні платежі в межах загальної контрактної вартості будівельно-монтажних робіт;
- продукт (об'єкт будівництва) знаходиться не за місцем розташування виконавця, а на окремій ділянці [2].

Для облікової діяльності будівельних підприємств, як і ряду інших підприємств країни, характерним є наявність великої кількості первинних документів, облікових реєстрів, відомостей та форм звітності. Дана проблема є звичною і для діяльності будівельної організації м.Харкова – ТОВ «ХСП-441 «Південелектромонтаж». Бухгалтерська служба цієї організації до недавнього часу завдяки машинній обробці економічної інформації, як правило, забезпечувала внутрішньою інформацією лише бухгалтерський облік, статистику, складання звітності, тощо. А всю необхідну інформацію для вироблення та прийняття управлінських рішень керівники здебільшого вимушені були збирати і обробляти вручну або іншим неефективним способом.

Виконання такої технічної роботи забирало багато часу, а отже досліджуваній організації часто просто не вистачало часу для оперативного аналізу процесів, які відбуваються на будівельному ринку та у виробничо-господарській діяльності. Останнє зумовило наспіх підготовлені управлінські рішення, які не завжди були оптимальними, ґрунтовними і ефективними. Врешті організація іноді балансувала на грані кризових явищ, що за умов ринкових відносин загрожувало досягненням стану банкрутства.

Щоб підвищити оперативність і покращити якість управління, а також з метою вдосконалення методів управління, керівники підприємства повинні бути забезпечені своєчасною і об'єктивно необхідною інформацією зовнішнього і внутрішнього характеру, яку б вони використовували при виробленні та прийнятті управлінських рішень. З цією метою на ТОВ «ХСП-441 «Південелектромонтаж» розроблена і

почала своє функціонування автоматизована система обліку і контролю або автоматизована система обробки даних (АСОД), наведена на рис.1.

Перелічені на рис.1 принципи, яким відповідає АСОД досліджуваної будівельної організації, розглянемо більш детально:

1. Принцип системності є основоположним при функціонуванні і розвитку автоматизованих систем управління (АСУ). Він дає змогу: розглядати досліджуваний об'єкт як одне ціле; виявляти різноманітні типи зв'язків між структурними елементами, які забезпечують цілісність системи.

2. Принцип розвитку полягає в тому, що АСУ створюється з урахуванням можливості постійного поповнення і оновлення функцій системи і видів її забезпечення.

3. Принцип сумісності полягає в забезпеченні здатності взаємодії АСУ різних видів, рівнів у процесі їх спільного функціонування.

4. Принцип стандартизації та уніфікації полягає в необхідності застосування типових уніфікованих і стандартизованих елементів функціонування АСУ.

5. Принцип ефективності полягає в досягненні раціонального співвідношення між витратами на створення АСУ і цільовим ефектом, одержаним при її функціонуванні [5, 9, 11, 16].

При запровадженні програмного комплексу на ТОВ «ХСП-441 «Південелектромонтаж» послідовність основних дій була наступна (рис.2).

Ефективність функціонування інформаційної системи будь-якого підприємства повинна забезпечувати й одержання інформації, яка давала б змогу здійснювати контроль в управлінні процесом. Організація технології контрольного процесу – це створення організаційних передумов для оптимізації виконання контрольних процедур. Для цього застосовують різні прийоми, які на кожному етапі контрольного процесу становлять цілий комплекс. Внутрішній контроль за діяльністю підприємства проводиться внутрішнім аудитором, а при його відсутності робітниками бухгалтерії. При контролі фінансової звітності перевіряються всі звітні форми за статтями, що їх утворюють. Особливості внутрішнього аудиту проявляються при перевірці фінансової звітності і бухгалтерського обліку [1, 3].

Повсюдне впровадження і використання комп'ютерних технологій дає поштовх до розвитку і створення автоматизованих аудиторських програм, що реально повинні допомагати аудитору в його роботі. Термін «комп'ютерний аудит» означає використання комп'ютерів і сучасних інформаційних технологій для організації аудиторської дія-

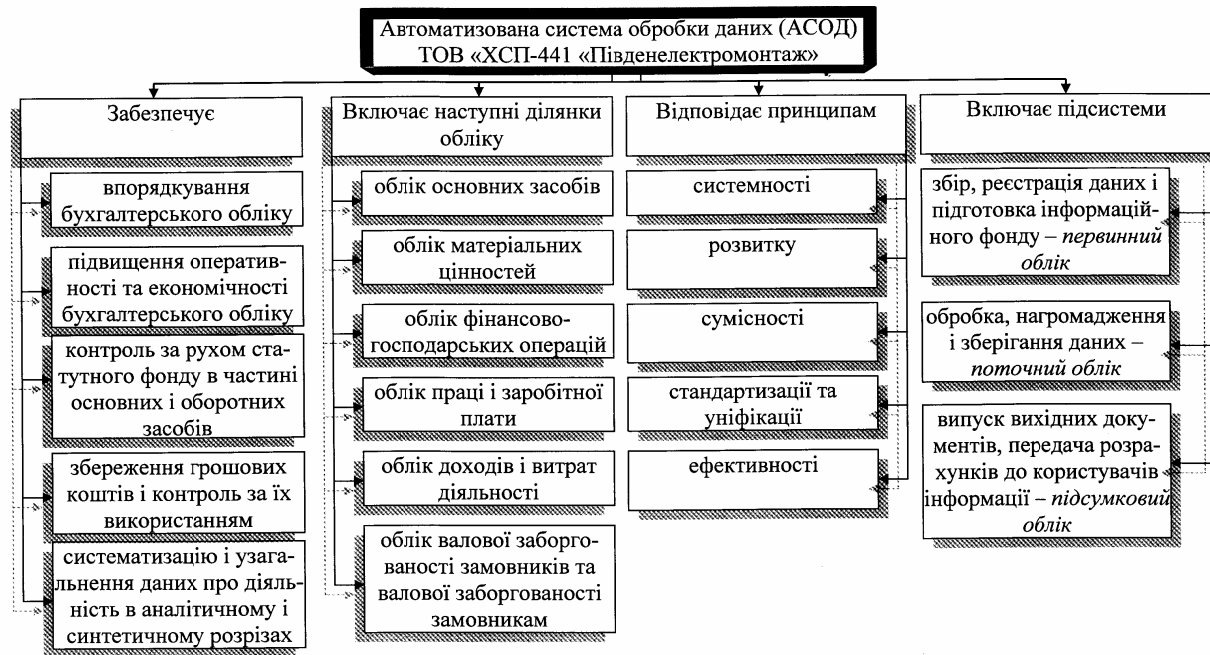

Рис.1 – Автоматизована система обробки даних ТОВ «ХАП-441 «Південелектромонтаж»

Рис.2 – Послідовність дій із запровадження програмного комплексу на ТОВ «ХСП-441 «Південелектромонтаж»

льності, включаючи аудиторські перевірки фінансової звітності і підготовку аудиторського висновку, а також надання супутніх аудиту послуг [4].

При створенні даних програм розроблювачі зіштовхуються з рядом проблем. Основною проблемою використання аудиторської програми для аудитора є, те, що на підприємствах, які перевіряються, використовується програмне забезпечення різних розроблювачів. Цієї думки дотримуються багато спеціалістів: «Основним «каменем спотикання», який перешкоджає автоматизувати аудиторську діяльність, є розрізненість методологічних основ, закладених у побудову структури основних обліково-інформаційних файлів бази даних підприємств» [13, 14]. Цей фактор не дає реальної можливості в повному обсязі використовувати комп'ютерні аудиторські процедури. Крім того, немає єдиних нормативно-методичних вимог, пропонованих до інформаційних баз даних. Це значно утруднює проведення автоматизованої аудиторської перевірки.

Міжнародні стандарти аудиту (МСА) – International Standards on Auditing (ISAs) (які затверджує Міжнародна федерація бухгалтерів і які з 2004 р. є обов'язковими для виконання аудиторами України, а з

2005 р. – і для аудиторів всіх країн Європейського Союзу) значну увагу приділяють використанню інформаційних технологій в аудиті. У січні 2005 р. вийшла нова редакція Міжнародних стандартів аудиту, яка ознаменувала докорінну перебудову їх ідеології щодо застосування інформаційних технологій, – стандарти з аудиту в умовах застосування інформаційних комп'ютерних систем вилучено: натомість весь аудит де-факто розглядається як комп'ютерний. Така ж тенденція подовжена і в редакції Міжнародних стандартів аудиту 2006 р.

Як зазначають численні дослідники у галузі автоматизації аудиту [10, 13], в Україні ринок аудиторського програмного забезпечення на сьогодні тільки починає розвиватися. Серед спеціалізованого аудиторського програмного забезпечення, яке представляє собою завершенні програмні продукти для продажу, найбільш відомими є: програмний продукт «Асистент Аудитора» (розробник фірма «Сервіс-аудит»), програмний продукт «Помічник аудитора» (фірма «Гольдберг-аудит»), програмний продукт «Abacus Professional», програмний комплекс «ЕкспрессАудит: ПРОФ» та програмний продукт «IT Audit: Аудитор» (КСБ «Мастер-Софт») [8].

Проведення аудиту в умовах функціонування автоматизованої системи обробки даних на аналізованому підприємстві ТОВ «ХСП-441 «Південелектромонтаж» включає основну послідовність дій, показану на рис.3.

Переваги від застосування автоматизованих методів аудиту будуть найбільш істотними при чіткій координації роботи аудиторів і бухгалтерів. Це особливо важливо, якщо аудитори припускають використання комп'ютерної техніки підприємства. У цьому випадку є важливим взаємне узгодження графіків їх роботи, а також про необхідне сприяння аудиторам з боку бухгалтерського і комп'ютерного персоналу підприємства [12].

Застосування автоматизованої системи обробки даних на підприємстві (порівняно з ручною) дає ряд додаткових можливостей, а саме: можливість збільшити обсяг аудиторської вибірки як по окремих статтях витрат, так і безпосередньо по калькуляційних одиницях без додаткових витрат часу, завдяки чому підвищується надійність висновків аудиту; з'являється можливість адекватного контролю над обробкою журналів, форм звітності і первинних документів; підвищення рентабельності аудиту за рахунок скорочення термінів перевірки і трудозатрат; можливість визначення відхилень від планових показників і визначення основних факторів, які впливають на дане відхилення; звірення і ув'язування форм звітності, отриманих з інформаційної систе-

ми будівельної організації, і даними, отриманими за допомогою обробки інформаційного масиву аудиторською програмою.

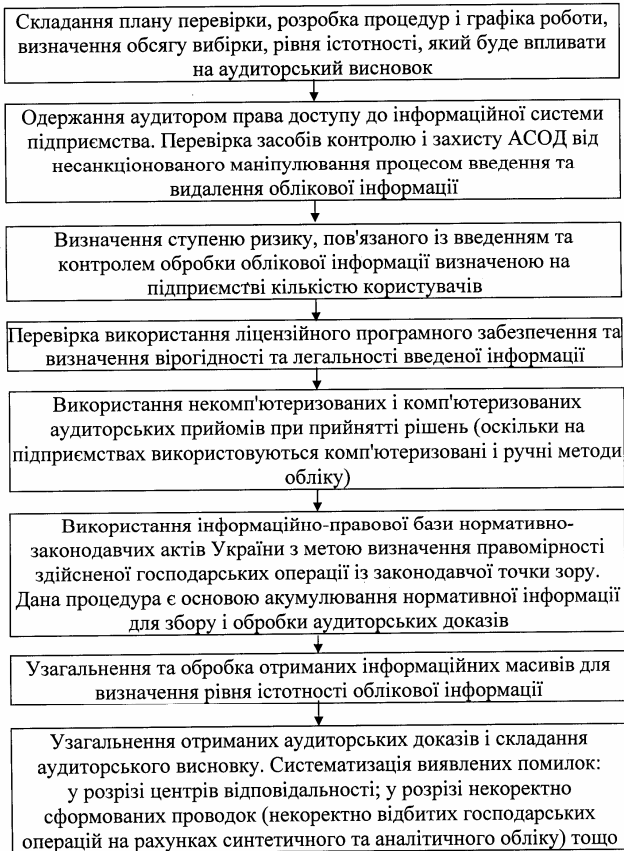

Рис.3 – Послідовність дій при проведенні аудиту в умовах функціонування автоматизованої системи обробки даних

Таким чином, подолання основних організаційно-методичних проблем автоматизації обліку й аудиту діяльності будівельних організацій України в подальшому зумовить раціоналізацію структури їх апарату управління та стабілізацію фінансового стану даних організацій. Функціонування зазначеної системи автоматизації обліку й аудиту створює умови для підвищення культури управління, а також звільняє керівників і фахівців різних рівнів від ручної праці по збиранню і об-

робці інформації, скорочує строки вироблення і прийняття управлінських рішень, поліпшує їх якість, а отже й забезпечує зміцнення стратегічного потенціалу вітчизняних будівельних організацій.

1. Про аудиторську діяльність: Закон України (зі змінами та доповненнями) від 22.04.93 // Галицькі контракти. – 1993. – №23.
2. П(С) БО №18 «Будівельні контракти»: Наказ Міністерства фінансів України 28.04.2001 г. № 205 // Все про бухгалтерський облік. – 2002. – № 84 (751). – С. 50-55.
3. Національні нормативи аудиту. Кодекс професійної етики аудиторів України // Повний текст Національних нормативів аудиту в Україні та Кодекс професійної етики аудиторів України, затверджений рішенням Аудиторської палати України №73 від 18.12.1998 р. – К., 1999. – 274 с.
4. Международные стандарты аудита и Кодекс этики профессиональных бухгалтеров (1999). – М., 2000. – 699 с.
5. Артемьев В.И. Проблемы применения стандартов в проектах больших систем // Директор информационной службы. – 2001. – №6. – С.34-54.
6. Артемьев В.И. Обзор способов и средств построения информационных приложений // Директор информационной службы. – 1996. – №5-6. – С.22-30.
7. Бутинець Ф.Ф., Івахненко С.В. Інформаційні системи бухгалтерського обліку. – Житомир: ЖІТІ, 1997. – 304 с.
8. Гольдберг Е.Я. Автоматизация аудиторской деятельности в программе «Помощник аудитора» (принципы построения компьютерных аудиторских систем, концепция построения компьютерной аудиторской системы «Помощник аудитора», методика аудита) // Аудит и финансовый анализ. – 2000. – №3. – С.173.
9. Дубій О. 12 уроків з ІС: Бухгалтерії. – 2-е вид. – Львів: БАК, 2002. – 232 с.
10. Завгородній В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту. – К.: А.С.К., 1998. – 768 с.
11. Информационные технологии в бизнесе / Под ред. М.Желены. – СПб.: Питер, 2002. – 1120 с.
12. Кирьянов А. Автоматизация бухгалтерского учета на предприятии // Финансовая газета. – 1998. – №19 (335). – С.14.
13. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційні технології в обліку та аудиті. Аудит інформаційних технологій» / Аудиторська палата України, Спілка аудиторів України, 24-25 листопада 2006 р. – Харків: ХНЕУ, 2006.
14. Романов А.Н., Одинцов Б.Е. Автоматизация аудита. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1999. – 336 с.
15. Чистов Д.В. Хозяйственные операции в компьютерной бухгалтерии 7.7. – М.: Фирма «ІС», 2000. – 380 с.
16. Чистов Д.В., Таранов А.В., Заремба О.А., Заремба А.В. Хозяйственные операции в компьютерной бухгалтерии 7.7 для Украины. – К.: Диасофт, 2002. – 528 с.

Отримано 10.04.2007